

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA XALQ MAROSIMLARI
VOSITASIDA TABIATGA MUHABBAT HISSINI
SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Boymurodova Manzura G'olib Qizi

Toshkent Xalqaro Nordik international University

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

nazariyasi va metodikasi 2 kurs magistranti

ANNOTATSIYA. *Maktabgacha yoshdagi bolalarda xalq marosimlari vositasida tabiatga muhabbat hissini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Maktabgacha ta'lim jarayonida xalq marosimlari va an'analari bolalarga tabiatni sevish, uning go'zalligini qadrlash va uni asrashni o'rgatishda muhim ro'l o'ynaydi.*

KALIT SO'ZLAR: *Xalq marosimlari, tabiatga muhabbat, maktabgacha ta'lim, o'yinlar, bolalar.*

АННОТАЦИЯ. *Оно посвящено изучению педагогических возможностей формирования чувства любви к природе у детей дошкольного возраста средствами народных обрядов. В процессе дошкольного образования важную роль играют народные обряды и традиции, которые учат детей любить природу, ценить ее красоту и беречь ее.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Народные обряды, любовь к природе, дошкольное образование, игры, дети.*

ANNOTATION. *It is devoted to the study of the pedagogical possibilities of forming a feeling of love for nature in children of preschool age by means of folk rituals. In the process of preschool education, folk rituals and traditions play an important role in teaching children to love nature, appreciate its beauty and protect it.*

KEY WORDS: *Folk rituals, love of nature, preschool education, games, children.*

Maktabgacha yoshdagi bolalarda xalq marosimlari va an'analarning o'rni juda muhim. Ushbu marosimlar bolalarga o'z madaniyatini, urf-odatlarini va tarixini o'rganishga yordam beradi. Tug'ilgan kunlarni nishonlashda bolalar uchun maxsus dasturlar, o'yinlar va tort tayyorlash an'analari mavjud. Bu marosimlar bolalarga o'zlarini muhim his qilishlariga yordam beradi. Navro'z bayrami bahor kelishini nishonlaydi va yangi yilning boshlanishini bildiradi. Bolalar bu bayramda an'anaviy taomlar tayyorlash, qo'shiqlar aytish va raqsga tushish orqali qatnashadilar.

Bolalar uchun xalq o'yinlari, masalan, "Qizil to'p", "Kichik qizlar", "Beshik to'pi" kabi o'yinlar o'ynash orqali o'z madaniyatlarini o'rganishadi. Bu marosimlar va an'analar bolalarga o'z madaniyatini, urf-odatlarini va tarixini o'rganishga yordam beradi, shuningdek, ularni jamiyatning bir qismi sifatida his qilishlariga yordam beradi.

Bayramga tayyorgarlik bolalarda yaqinlashib kelayotgan bayramga qiziqish uyg'otadi. Qiziqish asosida ularning axloqiy fazilatlarini, badiiy didi shakllanadi. Bayramlar tizimi bolalar va kattalarning ma'naviy hamjamiyatini, insoniy his-tuyg'ularni rivojlantiradigan tuproqni yaratadi. Sevgi, mehr-oqibat, o'zaro yordam. Bayramlarga tayyorgarlik ko'rish va o'tkazishda qo'rqqoq bolalar hissiyotli, tashabbuskorlarga aylanadi. Ular ixtiyoriy ravishda o'yin jarayonida ishtirok etadilar, bu maktabgacha yoshdagi bolaning tabiatiga mos keladi, bu erda bola organik ravishda yangi musiqiy tasvirlarni o'rganadi, ko'nikmalarga ega bo'ladi, tasavvurni rivojlantiradi. Maxsus stsenariy bo'yicha tayyorlangan, puxta o'ylangan bayram nafaqat bolalarga, balki kattalarga ham quvonch bag'ishlaydi. Ijodiy faoliyatda birgalikda ishtirok etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu oilani birlashtirishga va uning bo'sh vaqtini yangi mazmun bilan to'ldirishga yordam beradi. Biz "Mening sevimli shahrim", "Xalq kostyumi" bayramlari va "Kuzgi yig'ilishlar",

“Karollar”, “Shrovetide”, “Pasxa, rus qayini “Uchlik” folklor bayramlari kabi bayramlar va dam olish tadbirlarini, o’yin-kulgilarni, teatrlashtirilgan tomoshalarni tashkil qilamiz. “va boshqalar. Ushbu bayram tadbirida bolalar ijodiyoti ko’rgazmalari, kompyuter taqdimoti yoki fotoko’rgazmalar tashkil etamiz. Biz bayram dasturida sahnalashtirilgan dramatik ertaklardan foydalanamiz: “It do’stni qanday qidirdi?”, “Issiq chana”, she’rlar, biz teatrlashtirish elementini harakatga kiritamiz. Barcha tadbirlarda bolali ota-onalar turli tanlovlarda qatnashadilar. Shuni ta’kidlash kerakki, kattalar va bolalarning birgalikdagi faoliyati ularda bilish uchun kuchli motivatsiyani yaratadi, bunda assimilyatsiya juda oson va tabiiy ravishda davom etadi. Bayram jarayonida dizayn juda muhim bo’lib, u birinchi navbatda bayram mazmuniga mos kelishi kerak. Dizayn bolalarda badiiy estetik didni rivojlantirishga harakat qilish kerak, bu bola uchun tushunarli bo’lishi, voqeani kutayotgan har bir kishi uchun quvonchli kayfiyatni yaratadi. Bolalar bog’chasida bayramni bezash bo’yicha vazifalarni xodimlar va o’quvchilarning ota-onalari o’rtasida taqsimlash kerak. Bolalarga oddiy ko’rsatmalar ham berilishi mumkin: ular uchun bayram tadbirini o’tkazishda o’z ro’lini anglash va ko’rish ham muhimdir. Xalq bayramlari har doim o’yin bilan bog’liq. Ammo xalq o’yinlari, afsuski, bugungi kunda bolalikdan deyarli yo’qoldi. Ko’rinib turibdiki, xalq og’zaki ijodining janri sifatida xalq o’yinlari milliy boyluk ekanligini unutmasligimiz va ularni farzandlarimiz mulkiga aylantirishimiz kerak. Qadimgi kunlardagi har bir bayramning o’ziga xos urf-odatlar va an’analari, o’ziga xos “stsenariysi” bor edi. An’analarining o’ziga xosligi bayram g’oyasiga, uning jamiyat uchun ahamiyatiga bog’liq edi, shuning uchun har bir bayramning asosiy va ikkinchi darajali belgilari, atributlari, qo’shiqlari, sehrlari, o’ziga xos taomlari, o’yinlari, dumaloq raqslari bor edi. Hech bir bayram musiqa asboblarini chalmasdan o’tmaydi, albatta. Musiqiy o’yinlar qo’shiq aytish, musiqa asboblarini chalishni bolalar uchun yanada qiziqarli va qulayroq qilish imkonini beradi. To’g’ri tashkil etilgan bayramlar bolaning shaxsiyatini har tomonlama rivojlantirish uchun imkoniyatlar yaratadi, kelajakda

o'quvchilarimizga buyuk rus madaniyati, rus xalqining milliy an'analari va o'z ona yurtining tashuvchilari sifatida his qilishlariga yordam.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tabiatga muhabbatni shakllantirish juda muhimdir. Xalq marosimlari va an'analari bu jarayonda muhim ro'l o'ynaydi. Ular bolalarga tabiatni sevish, uning go'zalligini qadrlash va uni asrashni o'rgatadi. Ushbu maqolada xalq marosimlari orqali bolalarda tabiatga bo'lgan muhabbatni qanday rivojlantirish mumkinligi ko'rib chiqiladi.

Tabiat bilan bog'liq marosimlar: O'zbek xalqida tabiat bilan bog'liq ko'plab marosimlar mavjud. Masalan, bahor kelishi bilan o'tkaziladigan Navro'z bayrami, bu bayramda tabiatning yangilanishi, yangi hayot boshlanishi nishonlanadi. Bolalar ushbu marosimlarda ishtirok etish orqali tabiatning go'zalligini va uning ahamiyatini tushunadilar. Xalq marosimlari doirasida o'ynaladigan an'anaviy o'yinlar bolalarda tabiatga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Masalan, "Qizil qalam" o'yinida bolalar tabiatdagi o'simliklar va hayvonlar haqida ma'lumot olishadi. Bu o'yinlar orqali bolalar tabiatni o'rganish va uning go'zalligini his qilish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Xalq marosimlari davomida tabiatni asrashga qaratilgan tadbirlar o'tkaziladi. Masalan, daraxt ekish, suv manbalarini tozalash kabi tadbirlar bolalarda tabiatga bo'lgan mas'uliyatni shakllantiradi. Ushbu marosimlarda ishtirok etish orqali bolalar tabiatni sevish va uni asrashni o'rganadilar. Maktabgacha ta'lim muassasalarida o'qituvchilar xalq marosimlarini o'quv dasturiga kiritishlari kerak. Bu orqali bolalar an'anaviy qadriyatlarni o'rganish bilan birga, tabiatga bo'lgan muhabbatni ham rivojlantiradilar. Marosimlar davomida bolalar uchun amaliy faoliyatlar tashkil etish muhimdir. Masalan, tabiatga sayohatlar, bog'dorchilik va o'simliklarni parvarish qilish kabi faoliyatlar bolalarda tabiatga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Xalq marosimlar doirasida san'at va ijodiy faoliyatlar ham muhimdir. Bolalar tabiatni tasvirlash, qo'shiqlar aytish va raqslar o'ynash orqali tabiatga bo'lgan muhabbatlarini ifoda etishlari mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalarda xalq marosimlari vositasida tabiatga muhabbatni rivojlantirish juda muhimdir. Ushbu marosimlar bolalarga tabiatni sevish, uning go'zalligini qadrlash va uni

asrashni o'rgatadi. O'qituvchilar va ota-onalar bolalarga tabiatni sevish va uning ahamiyatini tushuntirishda faol ishtirok etishlari zarur. Bu orqali kelajak avlod tabiatga bo'lgan muhabbatni saqlab qolish va uni asrashga qaratilgan mas'uliyatni his qilishlari mumkin.

Natijada, maktabgacha yoshdagi bolalarda tabiatga muhabbat hissini shakllantirishda xalq marosimlaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlarini ochib beradi va bu jarayonda o'qituvchilar va ota-onalarning faol ishtirokini rag'batlantiradi. Ushbu tadqiqot bolalarning tabiatga bo'lgan mas'uliyatini oshirish va kelajak avlodni tabiatni asrashga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Boltayev Z.B. Voleybol nazariyasi va uslubiyati. O'zDJTU va turdosh oliy o'quv yurtlarining sport faoliyati yo'nalishi uchun darslik. 2019. - 380b.
2. Voleyboi nazariyasi va uslubiyati: darslik. A.A.Pul'atov. Toshkent. «O'zkitobs{vdonashriyoti», 2020. - 448 b.
3. Гончарова О.В. Ёш спортчиларнинг жисмоний қобилиятларини ривожлантириш: Ўқув қўлланма. Тошкент, 2005.— 176 с.
4. A.A. Pulatov. Voleybol nazariyasi va uslubiyati... Darslik. Toshkent "O'ZKITOBSAVDONASHRIYOTI" 2020. 449 sahifa.
5. Xasanov A.T., Qurbonov G'.R., Hakimov S.X. Sport va harakatli o'yinlarni o'qitish metodikasi (voleybol). O'quv qo'l. Farg'ona. 2022 y. -202 b